

MTÜ Eesti Erametsaliit

Mustamäe tee 50

10621 Tallinn

erametsaliit@erametsaliit.ee

www.erametsaliit.ee

Hr. Tarvo Roose
Juhataja
Looduskaitse osakond
Keskkonnaamet
Narva mnt 7a
15172 Tallinn, Eesti
tarvo.roose@keskkonnaamet.ee
info@keskkonnaamet

Eesti Erametsaliidu ettepanekud must-toonekure (*Ciconia nigra*) kaitse tegevuskava muutmiseks

Meie 04.09.2014 kiri nr 57/14

Lugupeetud Tarvo Roose,

Eesti Erametsaliit tänab Keskkonnaametit võimaluse eest teha ettepanekuid must-toonekure (*Ciconia nigra*) kaitse tegevuskava eelnõusse.

Must-toonekurg erinevalt oma sugulasest valge-toonekurest on inimpelglik metsaalade liik, kes Eestis pesitseb oma levila põhjaservas. Inimpelglikkusest hoolimata on Eestis paratamatult inimese ja must-toonekure teed ristunud, kuna must-toonekure toitumisalad asuvad suures osas luhahainamaadel ja luhahainamaade vahel voolavatel jõgedel/ojadel. Mingil põhjusel on must-toonekurg valinud väga inimpelgliku pesitsusstrateegia, pesitsedes võimalikult kaugel inimasustusest ja olles väga tundlik pesitsusaegse häirimise suhtes. Sellest tulenevalt mõistab EEML musta-toonekure pesitsus ja toitumisalade kaitse vajadust ja teeb mõningad ettepanekud kaitse tegevuskava parendamiseks:

1. Punktis 2.4 „Talvitumine ja ränne. Väiksem osa Euroopa populatsioonist jääb talvituma Gibraltari poolsaarele ja Lähis-Itta.“ Tõenäoliselt on tegemist Gibraltari poolsaare mainimisega eksitusega, õige oleks ehk Pürenee poolsaar.
2. Punktis 6. „Ohutegurid“ alapunktis 4: „Must-toonekurg on sobiv katusliik kaitsmaks paljusid teisi vana metsaga seotud liike.“ Siinkohal juhiks tähelepanu, et uuring katusliigiks sobivuse kohta on veel teoksil ja seetõttu pole sobilik kindlas väljendusviisis seda väita. Ühtlasi heidab selline seisukoht halba varju teostatavale uuringule, kui enne uuringut on juba tulemus teada. Vana metsaga seotud liikide kaitsel on palju tõhusam ja selgemini arusaadavam kaitse läbi vääriselupaikade kaitse.
3. Punktis 6.2 „Teadmata pesapaikade hävimine. Teadmata pesapaikade all käsitletakse ka paiku kus varasemalt on must-toonekurg pesitsenud.“ Rõhutatakse vajadust, neid alasid edasi kaitsta sõltumata sellest, kas must-toonekurg seal pesitseb või mitte. Seni kuni puudub töötav kaitsealade kompenseerimise mehhanism, tuleks mõistliku aja pärast (näiteks 10 a viimasest pesitsemisest) algatada püsielupaiga kaitse alt väljaarvamine. Iseäranis juhtudel, kus samal pesitsusterritooriumil on teada aktiivselt kasutatav teine püsielupaik.
4. Punktis 6.4. „Pesitsusaegne häirimine. Häirimist võiks vähendada püsielupaikade suurem pindala, kuid välistada on seda raske.“ Eestis teadaolevatest juhtumitest (näiteks motokrossi raja kasutamine, elektriliini

MTÜ Eesti Erametsaliit

Mustamäe tee 50

10621 Tallinn

erametsaliit@erametsaliit.ee

www.erametsaliit.ee

- uuendamine, raudtee eemaldamistööd pesitsusajal, illegaalne metsaraie) puhul vaid motokrossi raja kasutamist oleks saanud läbi suurema püsielupaiga ära hoida. Olemasolevate tehnorajatiste (raudtee, elektriliinid, teed) kasutust või avariitöid nendel ei saaks nagunii ära hoida. Illegaalne metsaraie aga on ebaseaduslik nagunii ja täiendav kaitseala laiendus seda ära ei hoiaks.
5. Punktis 6.5. „Toitumisalade degradeerumine“. Tähelepanuta on jäetud asjaolu, et suured paisud rajati hiljemalt eelmise sajandi keskpaigas aga kuni 1980-te aastateni must-toonekure arvukus Eestis tõusis. Ka tasuks käsitleda võimalikust kalade ülepüügist põhjustatud mõjutusi.
Paisutamise mõju hindamisel on täiesti käsitlemata kobraste tegevusest tingitud mõjud must-toonekure toitumisaladele. Kobraste arvukuse tõus Eestis (1985 aastal ca 1300 isendit – 2008 aastaks ca 19400 isendit) on läbi kobraste paisutustegevuse, oluliselt muutnud must-toonekure toitumiseks sobilike vooluveekogude tingimusi. Kui jälgida vooluveekogudes toimuvaid muutusi kobraste paisutuse piirkonnas, siis punktis 2.2 lk 18 väljatoodud vooluveekogude taaskülalastatavus oli kõrgem suurema voolu kiirusega, parema vee läbipaistvusega ja pesa lähedal asuvatel veekogudel, keskmise sügavusega 20–30 cm ja laiusega 2,5 m (süvendatud ojad) või 5 m (looduslikud ojad)“ tingimustele need küll ei vasta.
 6. Punktis 6.7. „Keskonnamürkide mõju“. Taimekaitsevahendite ja kunstväetiste kasutamisele hinnangute andmisel tuleks Eesti tingimustes ajalist skaalat oluliselt laiendada, sest 1980–ndatel, kui must-toonekure arvukus oli oma maksimumis, kasutati kunstväetisi ja taimekaitsevahendeid kordades rohkem kui praegu.
 7. Punkt 7.2.3. „Toitumispaikade kaitsemeede“. Iga liigi püsimise eeldus on toidubaasi olemasolu. Seetõttu on oluline ka must-toonekure toitumispaikade olemasolu. Valdav enamus Eesti vooluveekogudest on ühel või teisel viisil maaparandustegevusest mõjutatud. Nagu selgub must-toonekure kaitse tegevuskavast, on maaparandustööde käigus loodud ka täiendavaid toitumispaiku must-toonekurele, millega annab seostada 1980-ndate aastate arvukuse kõrghetke. Maaparandus on toimiva metsamajanduse ja põllumajanduse vältimatu eeldus, seega tuleb leida võimalused maaparandustööde tegemiseks viisil mis minimeeriks ja kompenseeriks negatiivseid mõjusid. Must-toonekure kaitse tegevuskava tegemisse tuleks seetõttu kaasata ka Eesti Maaülikooli Metsandus ja maaehituse instituudi veemajanduse spetsialiste, et kaitsemeetmed oleks ka reaalsuses rakendatavad ja uute tehniliste lahenduste väljatöötamise käigus saaks nendega arvestatud.
Ühtlasi tuleb tähelepanu juhtida ka asjaolule, et raietöödest hoidumine veekogude kaldatsoonis on toonud kaasa kaldavööndi nn täiskasvamisele, kus suuremõtmelisel linnul on raske liigelda. Lahendusena väljapakutud kaldavööndi võsa raie ilma metsa raieta on teostatav ainult toetatava tegevuse raames.
 8. Punkt 7.3. „Elupaikade piiritlemine“. Lk 61 „Piiranguvöönd on vajalik pesitsusaegse häirimise vältimiseks, mis väga oluliselt mõjutab must-toonekure sigimisedukust (Strazds 2011).“ Seega teeme ettepaneku muuta lk 61 järgmisi lauseid „Piiranguvööndisse jäävate kuuse peapuuliigiga metsade majandamisel tuleks kasutada valikraie põhimõtet. Valikraie käigus on soovituslik säilitada vanad tammed, haavad, männid, kased jt laia võraga puuliigid.“ järgnevalt: Piiranguvööndis on lubatud hooldus-, lage-, aegjärkne ja häilraie tingimusel, et langi suurus ei ületa 2 ha ja lageraie langi laius ei ületa 30 meetrit. Raie käigus on soovituslik säilitada säilikpuudena vanad tammed, haavad, männid, kased jt laia võraga puuliigid.
 9. Punkt 8. Palume selgitada miks on liigi soodsa seisundi kriteeriumiks seatud ajalooline arvukuse kõrghetk 250 paari. Kas ei oleks õigem aluseks võtta ajalooline keskmine arvukus?
 10. Oleme selgelt seisukohal, et kõigil erametsamaadel asuvatel püsielupaikadel tuleb kompenseerida maaomanikele kaitsepiirangutest saamata jäänud tulu. Seega leiame, et punktis 9.1.5 „Liigi soodsa

MTÜ Eesti Erametsaliit

Mustamäe tee 50

10621 Tallinn

erametsaliit@erametsaliit.ee

www.erametsaliit.ee

seisundi saavutamise tingimused vajalikud meetmed, nende eelistusjärjestus ja ajakava“, tuleb eramaomanikele saamatajäänud tulu kompenseerimine tõsta I prioriteeti. Püsielupaikade reaalse ja õiglase kompensatsioonimehhanismi rakendamisel muutuks oluliselt lihtsamaks ka seniteadmata pesapaikade otsimine, sest maaomanikel tekiks huvi pesapaikadest teatamiseks. Ühtlasi avaldame tunnustust must-toonekure kaitse tegevuskava koostajatele, kes on tegevuskavas korduvalt rõhutanud kompensatsiooni vajadust kaitsealadel.

11. Eesti Erametsaliit juhib tähelepanu asjaolule, et kaitse tegevuskava eelarve koostamisel ei ole arvestatud Säästva Arengu põhimõtetega. Arvestatud on küll otseseid kulusid kava elluviimiseks, kuid arvestamata on jäetud Säästva Arengu kahe teise aspektiga ehk siis majanduslike ja sotsiaalsete aspektidega. Kaitse tegevuskavas pole arvestatud ühiskonnal saamata jäävate tuludega ja pole arvestatud võimalike mõjudega maaelule ning maaelu arengule. Peame väga oluliseks, et kaitse tegevuskava arvestaks ka mainitud aspekte.

Lugupidamisega,

Aira Toss

/allkirjastatud digitaalselt/

Juhatuse esimees

aira.toss@erametsaliit.ee

Liina Laineveer

Tegevdirektor

liina.laineveer@erametsaliit.ee